

Az én Ceglédemről a Mi Ceglédünkre a váciakkal (Gondolatok egy bajtársi-pancsi kapcsán)

Prológus: Valószínű dunántúli származásom, és budapesti születésem miatt, (csak 5 nappal 19. születésnapom előtt) 1967. szeptember 1-jén voltam először Cegléden. A budapesti XIII. kerületi József Attila Művelődési házból vittek, leponyvázott „Csepel” teherautón, a ceglédi Dózsa György laktanyába. Pontosabban: az MN 1319 álnevet viselő, hadtest közvetlen híradó zászlóaljhoz.

Bevonultam, hogy „én a top-elit”¹, teljesítsem a Magyar népköztársaság alkotmányában előírt „szent kötelességemet”. Elbúcsúztam a civil ruhámtól, és még aznap ellopták (elcserélték?) A „gyenguszon” az új, khakiszínű, szolgálati ingemet egy agyonmosott, rongyos, gomb-talanra. (Míg engem éppen, DDT-vel gombátlanítottak.) Az egy csontcsillagos, örvezető elvtárs is hamar megtanította, hogy csak „kérni, meg jelenteni”, mert őt „Nem érdekli, ki honnan gyűtt! Csak fusson, mosson!” A következő felismerés a vacsoránál ért: „A katona, az étket csak a feltálatlalt hőfokon és csak kanállal falhatja fel! Különben étlen-szomjan marad”² A laktanyaudvaron meg nincs lödörgés. Már két katona is alakzatban megy, 120-as ütemben. Ha már egy szakasznyian összeállnak, akkor még kötelező a nóta is. Még pedig az örvezető elvtárs kedvenc nótája. Különben, a „faragatlan, előfelvételis, civil-bagázs” elmegy a roampályára „nótát keresni”. A többi csak ezután jött, és tartott 334 napig, mert szerencsétlenségünkre az 1968-as esztendő szökőév volt. Amikor végre leszereltek, még a város nevét is angol-szászsítva „Kegléd”-re kereszteltem.

Eltelt öt esztendő

1973 szeptemberében, a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának büszke, ambiciózus tanársegédje, elszegődtem a kar „0 évfolyamos-konzultációját” legjobb tudása szerint, önként végrehajtók csapatába. (Ott is maradtam, míg létezett ez a „műfaj”. Vagy 15 évig.) Igaz, hogy az első években nem voltak előfelvett hallgatóink Cegléden, csak Debrecenben. Mi történhetett, mitől változhattam meg ennyire? Itt az ideje, hogy megfogalmazzam, mondatokba öltsem mindezt! Nem egyik napról a másikra következett be a fordulat. Lassan, nagyon lassan, de folyamatosan jutottam az irányváltásra.

...És most ismét megyek a vonattal, az idén már másodszor Ceglédre. Már előre hiányzik a „Törtel Expressz”³ A laktanyát együtt csuktuk be, még 2000-ben (Havril András vezérőrnaggyal, aki a következő csillagot csak Nagytarcsa bezárása után kapta meg). 1993-ban meghalt édesanyám. 1999-ben eltemettem édesapámat. Aztán, akkor, ott a Ceglédi Kultúrházban eltemettem egy évet az ifjúságomból. Sok volt. Sokkolt! Ma is, és azóta mindig, könny szökik a szembe.

Végül is meg kellett értenem, hogy az MN 1319/e nélkül nem lennék senki és már semmi sem. Ott faragtak belőlem embert! Igaz baltával az élő fából, de roppan gyorsan és igen hatékonyan.

¹ Az 1948-ban született, 180.000-es populációból az egyetemre felvett 16.000 büszke hallgató egyike voltam. Kitűnő érettségi bizonyítvánnyal, valamint távközléstechnikai oklevéllel, (egy átmúlatott nyár után) a zsebemben.

² Hűtésre, késre, villára nincs idő: „Jóétvágy, elvtársak! Pihenj, ülj le! ... Fel! Vigyázz! Egészségükre, elvtársak! Pihenj, vonulj ki!”

³ Egy keskenyvágyányú vicinálissal lehetett csak a vasútállomásról a 6 km-re elterpeszkedő laktanyába eljutni. A dermesztően hideg hétfői hajnalokon, mindig a „hosszú eltávról” illumináltan visszasiető katonák fűtötték be indulásig a kocsik közepén ásitózó kályhákat. A fát, meg a szenet még este odakészítették a vasutasok. Ez volt a hallgatólagos szocialista munkamegosztás.

Nem volt testvérem. Nem jártam óvodába, meg kollégista se voltam. Mint, harmadik szülött egykét, nem engedtek sportolni sem. Nem volt csonka a családuknak. Nem éhezünk, és mindig volt ruhám. Édesanyám absztinens volt, de apám se részegeskedett.⁴ Nálunk a munka természetes kötelesség volt, és annak becsületes elvégzése mindent megelőzött. Nem tapasztaltam késést, lógást, munkakerülést. Ideálisnak hittem, naivan a társadalmat, melyben nincsenek komolyabb igazságtalanságok. 5-10 munkában eltöltött év után megismertem a magyar nagyvárosi valóságot. A ceglédi laktanyában átélt „borzalmaknak hitt, valóságos történetek” túlélése, elkerülése, megelőzése, felhasználása igen gyors helyzetfelismerővé, megfontoltan reagálóvá, nagy elkerülővé és végeredményben roppant sikeressé tett. Azt a nagyívű karriert, melyet munkáséveim második 20 évében befutottam, minimum 51%-ban, a „Ceglédi Grandhotel Dózsában”, rendkívül intenzíven átélt 11 hónap alapozta meg. ... És most, ismét

Vonattal megyek Ceglédre.

A vonat pontosan érkezett! Jé, aluljárót építettek, és a cuki kis gőzmozdony is ide került! Emléktáblák: Már 1847. szeptember 1. óta járt itt a vonat. (Nem is sejtettem, hogy napra pontosan 130 évvel előbb jelent meg itt Cegléden, mint én!) Azt sem tudtam, hogy itt látta meg a napvilágot Tömörkény István, akinek az apja, az indóházi-resti kocsmáros-tulajdonosa volt.⁵ Nagy bunyók lehettek itt, Istvánka gyermekkorában. Tömörkény még évtizedek múlva is Rózsa Sándorról novelláztatott.

A 275-ös gőzmozdony és az emléktábla

Itt, ez meg mit ábrázolhat? A felírat, 1919 már mindent elárul! Életnagyságú bronz szobron, munkáslány⁶, feje fölé tartott karján, éppen elszakítja az imperializmus láncait. (Végül is nem nagy probléma, hiszen közel zérus annak az esély, hogy a kecskeméti Mercedes gyár, valamelyik döntési jogkörű ikonja vonattal jöjjön Ceglédre.)

⁴ Családi nyaralás helyett, ott voltak a nagyszülők Badacsonyan, ahol erősen be kellett segíteni a szőlőművelésben. Társasutazáson soha nem vettünk részt, arra már nem jutott.

⁵ Furcsa párhuzam, hogy a nem nagyon messzi kecskeméti állomáson meg Kodály Zoltán, a világhírű zeneszerző, született. Lehet, hogy a mozdonyfüstnek termékenyítő klímája van?

⁶ Sematikus az ábrázolás, de biztosan lány, mivel elől, kicsit domborodik és szoknyát visel. Ide még nem gyűrűzött be, a Nagy Háború kapcsán vitéz Szurmay Sándor, az Uzsoki Hágóval. Itt még, úgy tűnik a „dicsőséges 133 nap” is menő?

A láncait éppen szétszakító munkáslány

Közben befutott a váci bajtársak busza is. Ez után együtt folytattuk a város felfedezését. Ha Cegléd, akkor Kossuth, meg Dózsa György. Ahogy a vasútállomásról elindulva végig megyünk a Rákóczi úton, balra először az 1903-ban épült, impozáns Kossuth Lajos Gimnázium, majd Kossuth Múzeum⁷ épülete található. Mindkettő szecessziós stílusban, felújítva pompázik. Ha a gimnázium sarkánál balra tekintünk, a Világháborús emlékmű, „a kürt szavára, rohamra induló, bronz katonáit” pillanthatjuk meg, a Turul alatt⁸. A kegyeleti alkotás, igazán méltó a város katona múltjához!⁹ Mielőtt a főtérre érnénk, a Rákóczi út sarkán csalogat ebédre a felújított Kossuth étterem. A laktanya bezárása óta 5 évente itt találkozunk össze, mi, azon katonák, akiknek bármi köze volt a helyőrség híradóihoz. (Az idén, október 1-jén¹⁰ lesz a nagy „tetemrehívás”).

⁷ 1917-ben alapították, a ceglédi lakosok kezdeményezésére. Itt kaptak helyet Kossuth Lajosnak, és fiának, Ferencnek a városhoz kötődő műtárgyai. Mai székházába 1956-ban költözött.

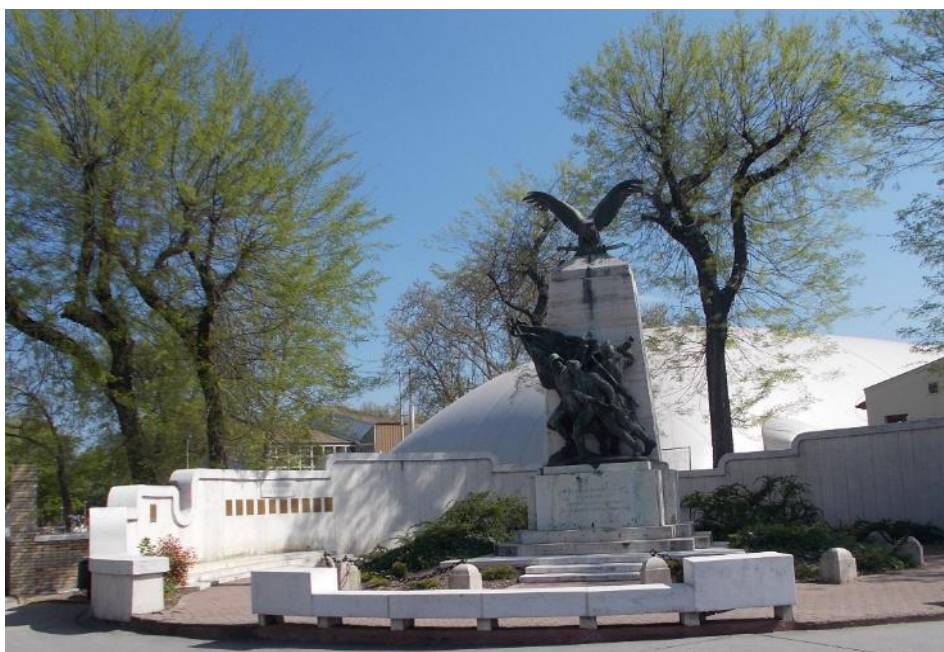
⁸ Az magával ragadó emlékművet Damko János tervezte. 1927-ben avatták fel.

⁹ Különösen példát mutató, hogy a város mindkét világháborúban elesett hőseinek neve olvasható itt.

¹⁰ A számítás bázisa, 1966 ősze, a híradó alakulat alapításának időpontja, tehát az idei az 50. lesz!

A Kossuth Lajos Gimnázium, a Rákóczi út és a Széchenyi út sarkán

A I. és II. Világháborús emlékmű

Kossuth étterem és Kossuth Múzeum

A Szabadság téren

Váci Esze Tamás Honvéd Nyugdíjas Egyesület tagjai a Kossuth szobornál

Ezzel a kis nosztalgizással be is értünk, a két templom övezte Szabadság térre. A tér közepén magasodik Kossuth apánk legélethűbb¹¹ többalakos bronz szobra. Horvay János munkája. 1902. szeptember 18-án Kossuth születésének 100. évfordulója előestéjén leplezték le¹². A hadba vonuló fiától búcsúzó idős szülő alakját, a ceglédi Lédeczi Samu bácsiról mintázta a művész. (Csak most vettem észre, hogy Kossuth a térnek azon sarkára mutat, ahol a Kossuth étterem található. Ha 90 fokkal balra fordították volna, akkor mutatna híres, 1848. szeptember 24-i toborzó beszédje helyére. Ezt persze pápisták azonnal félreértették, mert arra van a római katolikus Szent Kereszt Templom¹³ is. Kossuth meg lutheránus volt. Jól van, de így meg a háta mögé került a város egyik legszebb díszé, a gótikus evangélikus templom¹⁴, a karcsú harangtorony melletti cuki nyolc kis tornyával.)

Cegléd lakossága már a XVI. században protestáns lett. Eleinte a Luther-féle, majd többség a kálvini reformáció tanait mondta magáénak. A gyülekezet, több katasztrófát átvészelve, csak 1835-ben jutott el odáig, hogy az ország egyik legnagyobb református templo-

¹¹ A helyi legenda szerint addig igazította a művész Kossuth fejformáját, míg fia Kossuth Ferenc, nem találta élethűnek.

¹² A szobor mása 1928 óta New Yorkban áll.

¹³ 1822 és 1827 között Homályossy Ferenc tervei alapján épült, klasszicista stílusban.

¹⁴ A városrendezésnek útjában álló régi templomuk lebontása után, Sztéhlo Ottó (1851-1923) építész tervei alapján, 1896. október 31-én foglalták el főtéren álló új templomukat, a 895 lélekből álló evangélikus egyház hívei. Ezzel a kiegészítéssel már mindent megértettem. Mivel, ugyan ebben az időszakban az reformátusoknak legalább 15.000 hívük volt, ezért 1902-ben, bőségesen meg volt a 2/3-duk a Kossuth szobor építető bizottságban is. Demokratikusan megszavazták: „Kossuth pedig, mutasson a sarki kocsmára, melyet ezen túl róla kell elnevezni!” Persze, Kossuth nagy látnok volt, így aztán meglehet, hogy a XXI. századi „Biblia”, az okos-telefon „katedrálisa” tornyára, a GSM toronyra mutat?

mának alapját letegye. A tervezést, az Olaszországban tanult, pesti építészre, Hild Józsefre bízták, aki ekkorra már igen jó híre tett szert. Az építkezést sok zavaró tényező és körülmény lassította. Az első szentelésre 1871-ben, a kupola elkészültére 1896-ban került sor. 1936 augusztusában volt egy tűzvész is, így aztán a jelenlegi klasszicista formáját csak 1938-ban érte el.¹⁵

A Református Nagytemplom

A gótkus evangélikus templom

A Nagytemplom körül elhelyezkedő templomkert szintén látványosságok „tárháza”. Több emlékmű található benne. Úgy, mint: a Pozsonyból átszállított erkély¹⁶, a Szabadság fája¹⁷, a Trianon emlékfa¹⁸, valamint a Turini 100-as küldöttség emlékoszlópa¹⁹. A templom mellett, tőle balra áll a Református Általános Iskola, melyben kb. 530 diák tanul. 1992-ben kapta vissza az eklézsia.

¹⁵ Így lett a Ceglédi Református Nagytemplom Közép-Európa legnagyobb református temploma. A kupola külső magassága 60,7 méter. (Ez a város legmagasabb építménye.) Tornyai 48 métereseek. Külső hossza 56, szélessége 42 méter. Belső hossza 44, szélessége 33 méter, ezzel, a belső tér térfogatát tekintve a legnagyobb református templom hazánkban. A belső tér alapterülete 1354 m², ennél csak a debreceni Nagytemplom nagyobb, 80 m²-el. A 2400 ülőhelyes, 5000 személyt befogadó tér harmonikus kialakítása Hild József munkáját dicséri. Hazánkban, ennél többen csak a kunhegyesi Református Nagytemplomban férnek el

¹⁶ Erről hirdette ki Kossuth Lajos 1848-ban a pozsonyi Zöldfa fogadóban a márciusi törvényeket (köztük: a jobbágyfelszabadítást), és mutatta be az első felelős magyar miniszterelnököt, Batthyány Lajost. Az erkély eredetileg a pozsonyi Zöldfa fogadóé volt, onnan 1923-ban a múzeumba, majd 1949-ben Ceglédre került.

¹⁷ Föléje, 2000-ben, a millicentenárium emlékére díszes haranglábat állítottak.

¹⁸ 2005-ben ültették.

¹⁹ 2002. január 24-én avatták fel, a „turini út” 125. évfordulójának tiszteletéül állított fémmázás oszlopot. Ugyanis, 1877-ben, 100 ceglédi lakos Kossuth Lajoshoz ment, Turinba. Tudatták vele: országgyűlési képviselőnek választották, valamint haza várják. Mint közismert, Kossuth maradt Torinóban.

A Turini oszlop és a harangláb

„Írány, a stand előtti az utolsó nézni való! – adta ki a parancsot, Szegedi János nyá. alezredes, a váci Esze Tamás Nyugdíjas Honvéd Egyesület elnöke, és mi átözlönlöttünk, a járdafelújítás buckáit kerülgetve a szomszédos térre.

A Kossuth téren

A teret egyik végén a több mint száz éves, eklektikus építésű Városháza zárja le. Az épület 1993-ban felújították, ekkor díszkivilágítást is kapott. Az épületben kedvező elrendezése és kellemes hangulata miatt gyakran tartanak rendezvényeknek, konferenciáknak.

Városháza

Kossuth Művelődési Központ

A Kossuth tér távolabbi végét a művelődési ház épülete zárja le, mely Ipartestületi Székháznak épült 1927-ben, de (még az „én időmben is”) csak „Kültúr-palotának" becéztek. Azóta többször kiglancolták, majd 2008-ban összevonták a Városi Könyvtárral, és felvette a Kossuth Művelődési Központ nevet. Így aztán valóban a ceglédi kultúra fellegvára lett.

Van itt, mi szemnek, fülnek, szájnak ingere: könyvtár, színház- kamarateremmel, galéria. valamint kaszinóval is²⁰.

A tér közepét foglalja el, a már említett római katolikus Szent Kereszt Templom, mögötte a kétalakos Dózsa- emlékművel. Az 1514-es²¹ parasztfelkelés vezérének, Dózsa Györgynek seregében, Mészáros Lőrinc ceglédi plébános alvezéri tisztséget viselt. (Innen a ceglédi kötődés!) Somogyi József Kossuth-díjas szobrászművész, csak rá jellemző alkotását, 1972. június 25-én²² avatták fel.

Szent Kereszt Templom és mögötte Dózsa György, Mészáros Lőrinc

²⁰ Hol van már a főhadnagy elvtárs, aki szerelmi bánatában a csillárba ürítette PA 63-ának teljes tárát? Ha jól emlékszem egyik csillagjába került.

²¹ Csak megemlítem, hogy 2014-ben, a parasztfelkelés 500. évfordulóján, hazánkban semmiféle megemlékezésről nem tudok.

²² Mivel a két vezérnek, sem a születésének, sem a halálának nem kerek évfordulója 1972, az emlékmű állításának keltezése, csak arra tudok gondolni, hogy ez lehet Mészáros Lőrinc halálának feltételezett napja. 1514. július végén Bihar városának ostromakor, a Tomori Pállal vívott csatában serege megsemmisült, maga is fogásba eset, és mint a felkelés vezetője, máglyán végezte.

Kossuth Lajos (ha nem is a Pozsonyi Erkélyről) mutatja az irány

Jöhet a pancsi!

Mivel városnéző sétánk végére értünk, irány észak! Cél, a 6 km-re található Ceglédi Gyógyfürdő és Szabadidőközpont. Az 1990-es évek elején próbafúrásokat végeztek a város határában, melynek eredményeként 1000 méteres mélységből 54 fokos termálvíz tört a felszínre. Ekkor, jó magyar szokás szerint elkeseredve mondogatták:

„Mindig csak víz, csak víz. Soha sem bor, vagy legalább olaj!”

Ismét eltelt, vagy 20 év, felnőtt egy új nemzedék, és 2003-ban megnyílt a fedett Gyógyfürdő három medencével. A gyógyvíz, kiválóan alkalmas: mozgásszervi, reumatikus, emésztőszervi, bőrgyógyászati betegségek és az idegpályák rehabilitációs kezelésére. 2004 júniusában gyógyvízzé nyilvánították, és ivókúráként is javallott! (Természetesen, nem bor helyett!)

2005 nyarán következett az Aqua Centrum megnyitása, 10 medencével és 17 csúzdával. Vannak, zárt és nyitott gyermekcsúzdák. Sárkány csúszda. A nagyobbaknak építettek Vadfolyó és Csőcsúszdákat. A közös élmény biztosított: 4 sávós Családi csúszdán és a Lassúfolyón. A virtuózok kihívása pedig, a Kamikaze, a Feketelyuk és a Hagyma csúszda. (Némelyik név sokat, némelyik semmit se mond. Ki kell próbálni! (Mindebből következik, hogy nyáron is el fogunk ide jönni!))

Epilógus: Anno, 1967/68-ban a „Hotel Dózsában” volt egy kibetonozott tűzoltóvíz medence. Az egyetemi század azt a feladatot kapta hétvégére, hogy takarítsuk ki, majd töltsük fel vízzel. Szereztünk valahonnan meszet, így ki is meszelhettük, tehát fertőtleníttük. Mivel fürdőgaty a híradóknál nem volt rendszeresítve, a riadó-készlet két háromszögletű kapcát három helyen (két oldalt és alul) összekötve fantasztikus „kannibál-gyakorló fürdőgaty” lett. Nekünk, meg a kerítésen át ámuló csajoknak tetszett, az ÜTI-nek nem. Jelentette a parancsnoknak, aki kétváltásos őrhellyé²³ nyilvánította a tűzoltóvíz medencét. Ha tőlünk, vagy ismerős századból lett kiállítva az őrség, akkor vacsora után csoportosan, zárt alakzatban mentünk fürödni. Némelyik ÜTI tűrte, némelyik tiltotta, némelyik leeresztette a vizet. Ha nincs benne víz, akkor minek a medence? Végül, parancsra elföldeltük civil életünk, egyik, a „laktanyába belopózott” emlékét. 32 év múlva aztán becsuktuk a laktanyát is! Ezzel Cegléd megszűnt, mint katonaváros! (Ahogy ezt már előbbre is írtam.)

Ha, akkor az ÜTI? Vagy ha 2000-ben szolgálom a hazámat?

A történelemben **nincs ha-akkor**, csak **ma van!**

Budapest – Cegléd - Budapest, 2016. április 13.

dr. Horváth László Ferenc
tart. mk. őrm.

²³ Este 6-tól, reggel 6-ig, 2 óránként váltotta egymást két őr.